

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 30. september 2024

Orientering nr. 14/2024

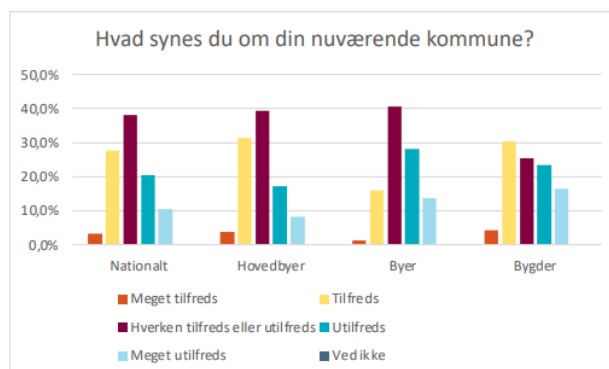
Formand for Naalakkersuisut åbner Inatsisartuts efterårssamling med tale om økonomisk og social velfærd, arbejdsmarked og samarbejdet i kongeriget

Formand for Naalakkersuisut, Muté Bourup Egede, indledte sin åbningstale (se bilag 1) ved efterårssamlingen i Inatsisartut den 20. september 2024 med at understrege behovet for, at alle bidrager på arbejdsmarkedet. Formanden for Naalakkersuisut sagde desuden, at manglen på arbejdskraft i omsorgssektoren er alvorlig, og at Naalakkersuisut nu sætter fokus på regulering og integration af den udefrakommende arbejdskraft. Den kommende skattereform, boligreformen, ny uddannelsesstrategi og forslaget til en ny turismelov blev også nævnt som eksempler på Naalakkersuisuts aktuelle og kommende tiltag.

Afslutningsvis omtalte formanden for Naalakkersuisut samarbejdet i kongeriget, herunder Grønlands medbestemmelse og rolle internationale relationer: ”Strukturen i kongeriget er ikke statisk og vi udfordrer den. Et eksempel jeg vil understrege er: den arktiske ambassadør skal være grønlander, en fra Arktis – da det arktiske kongerige er Grønland.”.

Evalueringsrapport viser lav borgertilfredshed med kommunerne

Der er generelt lav tilfredshed med de grønlandske kommuner blandt borgerne. Det viser en evalueringsrapport offentliggjort af Naalakkersuisut den 11. september 2024. Særligt borgere i bygder og byer udenfor de administrative hovedbyer har givet udtryk for utilfredshed i spørgeskemaundersøgelsen, der ligger til grund for rapporten.

Figur 3, afsnit 6.1 "Tilfredshed med kommunen", s. 14, Evalueringsrapport af den kommunale struktur, Naalakkersuisut, 2024

Utilfredsheden kommer særligt til udtryk i forhold vedrørende kommunikation og medbestemmelse: *”Tilliden til, at kommunalbestyrelsen kan repræsentere bostedernes interesser og løse lokale problemer, er alarmerende lav.”*, fremgår det af sammenfatningen af resultaterne, som også viser, at de adspurgte borgere forventer forbedringer, såfremt den kommunale struktur ændres.

Rapporten blev fremlagt for alle landets borgmestre af Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender, Familier, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Jess Svane, i forbindelse med mødet i den politiske koordinationsgruppe i midten af september. Det fremgår af en artikel i Sermitsiaq den 23. september 2024, som også oplyser, at der nu skal udarbejdes en undersøgelse af de økonomiske konsekvenser ved en ny kommunestruktur.

I artiklen giver flere borgmestre udtryk for skepsis overfor en opsplitning af kommunerne. Borgmester i Qeqqata Kommunian, Malik Berthelsen (Siumut), ser blandt andet et behov for styrket økonomisk byrdefordeling: *”Det vil ikke kunne betale sig at dele kommunerne op til mindre kommuner igen, fordi de ikke vil være i stand til at have økonomisk balance. Derfor bør det undersøges, hvordan de rige kommuner kan være med til at bære byrden”*, udtalte han til Sermitsiaq.

Økonomisk fremgang, moderat inflation og høj beskæftigelse

Torsdag den 19. september 2024 fremlagde Økonomisk Råd sin rapport om 2. halvår af 2024. Af rapporten fremgår det, at økonomien har været i fremgang de seneste år, og at inflationen samtidigt har været moderat. Beskæftigelsen er historisk høj, og der er fortsat behov for arbejdskraft udefra.

I 2023 sås den højeste eksportværdi af fisk og skaldyr nogensinde, men i 2024 er der sket et fald i kilopriserne samt en nedgang i fangsten af hellefisk og rejer. Inflationen har hidtil været moderat, blandt andet på grund af gunstige pris aftaler på brændstof. Rådet forventer, at den internationale prisudvikling, stigende brændstofpriser og boligudgifter vil øge inflationen i 2025. Desuden fremgår det af rapporten, at de store anlægsudgifter, herunder lufthavnsbyggerierne i Nuuk og Ilulissat, har toppet i 2024, og at den stigende boligrente og prisudviklingen i byggesektoren forårsager en begyndende afmatning af den økonomiske aktivitet.

Fremgangen i økonomien afspejles i de offentlige finanser, og Naalakkersuisut har fremsat et finanslovsforslag for 2025 med overskud og forventning om et større skatte- og afgiftsprovener. Af rapporten fremgår det også, at overskuddene på de offentlige finanser skal ses i sammenhæng med den lave ledighed og uløste holdbarhedsproblemer. Økonomisk Råd oplyser, at der er en høj risikoeksponering med en eksportøkonomi, hvor 98 pct. af vareeksporten stammer fra fiskeriet, samt en væsentlig afhængighed af de selvstyrejede, samfundskritiske virksomheder.

Højeste aborttal i 10 år

Landslægeembedet har den 19. september 2024 offentliggjort en rapport om provokerede aborter i 2023. Rapporten viser en betydelig stigning i antallet af aborter de seneste 10 år og en abortkvotient på 69 pr. 1.000 kvinder i den fertile alder. Abortkvotienten er dermed langt højere end fertilitetskvotienten med 1,731 fødsler pr. 1000 kvinder. De fleste af de i alt 1.034 provokerede aborter blev foretaget i aldersgruppen 20-24-årige, og lidt over 84 pct. af aborterne foregik som medicinske aborter.

”Jeg ser det som tragisk, at udviklingen ikke går i retning af en forbedring. Det er nødvendigt at handle på det”, udtalte Naalakkersuisoq for Sundhed, Agathe Fontain, til Sermitsiaq den 25. september 2024. Naalakkersuisoq for Ligestilling, Naaja H. Nathanielsen, opfordrer til at have fokus på årsagerne: *”Jeg synes, at det er et problem, at vi har rigtig mange kvinder, der får overskredet deres grænser seksuelt igennem barndom og ungdom. [...] For hver eneste abort er altid udtryk for en personlig beslutning, og det er aldrig let. Jeg vil meget hellere tale om de bagvedliggende årsager”*, udtalte hun til Sermitsiaq den 25. september 2024.

Kritik af mangelfuld kommunikation om fjeldskred i Nordøstgrønland

I september 2023 skete der et større fjeldskred i Dickson Fjord i Nordøstgrønland, hvilket medførte en voldsom tsunami i fjorden i flere dage. Da området er ubeboet, skete der kun materiel skade. Det oplyser Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling i en pressemeddelelse den 13. september 2024, hvor det også meddeles, at offentligheden først for nylig er blevet bekendt med hændelsen efter udgivelsen af en artikel om fjeldskredet i et internationalt forskningstidsskrift. *"Naalakkersuisut er ikke blevet forelagt de nye resultater fra Dickson Fjord. Dette er ikke tilfredsstillende, og der vil derfor blive rettet henvendelse til GEUS med henblik på at få forbedret kommunikationen fremadrettet"*, skriver departementet i pressemeddelelsen.

Af pressemeddelelsen fremgår det endvidere, at Naalakkersuisuts taskforce på området opfordrer alle til at indberette observationer og viden om fjeldskred så hurtigt som muligt via indberetningsformularen på taskforcens hjemmeside.

Handicapområdet eksamineret af FN's handicapkomité

Departementet for Børn og Unge oplyser den 19. september 2024 i en pressemeddelelse, at Grønland har modtaget anerkendelse af FN's handicapkomité for den nationale handlingsplan for efterlevelse af FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap. Det fremgår også af pressemeddelelsen, at eksaminationen har ført til en række anbefalinger, herunder integration af konventionen i al relevant lovgivning og styrkelse af kendskabet til konventionen hos alle myndigheder og i befolkningen.

Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq skriver i en pressemeddelelse den 23. august 2024 om Tilioqs bidrag til eksaminationen: *"Jeg understregede over for Komiteen, at der er behov for omfattende, tværgående reformer og initiativer på handicapområdet for at sikre, at mennesker med handicap kan deltage aktivt i samfundet"*, skriver handicaptalsmand, Anja Hynne Nielsen, i pressemeddelelsen.

Kritik af manglende lovgivning på transportområdet

Naalakkersuisoq for Boliger og Infrastruktur, Hans Peter Poulsen, retter kritik mod transportministeren på grund af mangelfuld lovgivning på transportområdet. Det fremgår af en artikel i Sermitsiaq den 13. september 2024, hvor Hans Peter Poulsen kritiserer manglende opfølgning efter et møde med ministeren i juni. *"Jeg har understreget, at det er uboldbart med denne lave fremdrift på færdselsområdet, herunder regulering af taxaområdet."*, skriver Hans Peter Poulsen ifølge Sermitsiaq. Den nuværende lovgivning er mangelfuld på en række områder, herunder bilsyn, snescootere og taxakørsel. I artiklen oplyses det desuden, at det ifølge Departement for Boliger og Infrastruktur er dialogen mellem Justitsministeriet og Transportministeriet, der forsinker processen.